

A bolsevizmus kultúrpolitikája

Írta:

Huszár Károly

volt közoktatásügyi miniszter

A közoktatás célja a szellemi és erkölcsi erők gyarapítása az egyénekben és az egész népben. A proletárdiktatúra nem az egyéni intelligencia kifejlesztését és a tömegek jellembéli tökéletesítését tűzte ki programjául, hanem a szellemi élet uniformizálását. A diktatúra és a kultúra tűz és víz. A magas kultúra csak az individuális szabadság mellett lehetséges. A féktelen tömeguralom, a szenvedélyek és a butaság rászabadítása a kultúra virágos mezőire. Bármilyen szép frázisokat tudtak is gyártani a bolsevista diktátorok a kultúrhaladásról és modern nevelési törekvéseikről, az általuk elért teljesítmény éppen azt bizonyítja, hogy a bolsevizmus gyilkosa a szellemi életnek, mert a tudományt alárendeli a szektáérdeknek. Egyoldalúság, kizárólagosság mellett nevetséges dolog szabadtudományról, tanszabadságról beszélni. A magyarországi kommunistákat nem a művelődés eszménye irányította, hanem az erőszakkal és fűrfanggal megszerzett politikai hatalom állandósításának a vágya. A kultúrcél nem a több-tudás és a jellemfejlesztés volt, hanem a lelkek forradalmosítása. A lázadó ember volt az ő nevelési ideáljuk. Ezzel nagy nyugtalanságot vittek bele tudatosan a társadalomba. Egyetemes nemzeti célok kitűzése helyett, osztály irigységet, osztálygyűlölséget, pártszendélyt szítottak az iskolákban is. A tanulót szembe állították nevelőivel és szüleivel és ezzel elkezdték a forradalom beplántálását még a családi tűzhelyekbe is. Fináczy Ernő, egyik legelső magyar pedagógusunk igen helyesen állapítja meg, hogy "a tanácskormány a proletárdiktatúra eszközévé fokozta le a köznevelés intézményeit. A közoktatásügyi népbiztosság puszta expoziturája volt a kommunista munkásszervezeteknek, amelyeknek első dolga volt a régi hivatalnoki kar kicserélése. Az önálló hatáskörrel rendelkező régi tanügyi tisztviselők csekély kivétellel eltávolítottak, vagy tétlenségre ítéltettek, s helyükbe jobb esetben rajongó ideológok kisdud csoportja, a rosszabbikban- közönséges törtető nyüzsgő hada foglalta el, kiket a forradalom árja lökött fel az ismeretlenség mélységeiből."

Szakértelemhiány és jellembeli fogyatékoság jellemezte ezt a társaságot, amely néhány hónap alatt egy ezeréves nemzet lelki és szellemi világát akarta a maga képére átalakítani. Hőbortos titánok, vakmerő kalandorok és degenerált gonosztevők akarták hatalmukba keríteni a magyar iskolákat, hogy ezeknek az útján a maguk világnézetét reakényszerítsék az egész magyar népre. Sem a kathedrán, sem a közigazgatási irodákban nem vezették őket ne

mes ideálok, hanem mindenben csak az uralomvágy és a bitorolt hatalom állandósítása.

Amilyen példátlanul merész volt a vállalkozásuk, olyan nagy volt agilitásuk. Minden régi tanügyi intézményt kikezdettek, alapjában felforgatták s kimondottan az volt a céljuk, hogy olyan állapotokat teremtenek az egész vonalon, hogy a régi rendre sohase lehessen többé visszatérni. Sokkal erősebb volt ezekben a destruktív egyénekben a rombolási düh és erő, mint az építő és a reformáló akarát. Valóságos averzióval viseltettek a bolsevisták minden ellen, ami a magyar nép lelkének nemes tartalmát képezte, ezer éven át. Brutálisak és könnyelműek voltak a nép legszentebb érzelmei ellen való küzdelemben. Hagyomány, história, vallás, fajiság, erkölcs, családi érzés állandó gúny és támadás tárgya volt, nemcsak a bolsevista pártsajtóban és a népgyűléseken, hanem még az iskolákban» is. A tantermekben folyt a legádázabb offenzíva az erkölcs, a hazafiság és a tekintélytisztelet ellen. Valóságos lélekrontás és szellemi fertőzés folyt az összes tanintézetekben. A tanítók és tanárok az iskolán kívül is felhasználtattak a proletárdiktatúra céljaira és hogy könnyebben befoghassák őket a bolsevizmus kocsijába, busás jutalmakat adtak ezért nekik. Szomorú volt a faji lelket ébrentartó eszmények gyöngülését és a civilizáció pusztulása mellett a barbárság diadalát látni az egész vonalon. A kommunizmus idején a tömegek öntudatlan tevékenysége lépett az egyének tudatos vezető munkája helyére. A legrútább emberi szenvedélyek irányították a fellázított plebszet, a feltolakodott zsarnokok a leglehetőlenebb utópiákkal fűtötték a nép fantáziáját. Jólétet, általános boldogságot, nagyobb kultúrát, igazságot, szabadságot ígértek a bolsevisták éa gazdasági anarchiát, kétségbeesést, lelki eldurvulást, osztálygyűlölséget és elnyomatást hoztak a népre.

Bódy Tivadar, a székesfőváros polgármestere hivatalosan kénytelen konstatálni, hogy a bolsevisták "a legféktelenebb terrort fejtették ki abban az irányban, hogy bekényszerítsék az egész tanítótságot a szakszervezetbe és magába a szocialista-kommunista pártba. A nemzeti érzésű és a vallásos meggyőződésű tanítókat üldözik. Sokat áthelyezéssel sújtanak, egyeseket el is mozdítanak. Egyes iskolák tanítótestületét valósággal szétszórják s a szerintük megbízhatatlanok kezéből kivesszik az irodalom és a magyar történet tanítását. Magát a tanítás szellemét igyekeznek gyökeresen átalakítani, hogy minél hathatósabban szolgálja romboló céljaikat.

Megszüntetik a vallásoktatást és helyébe a "társadalmi ismeretek" tanítását (szociológia) iktatják, ami valójában nem volt egyéb, mint a politikának és pedig az osztályharc politikájának és az osztálygyűlöletnek az iskolába való bevitele. De ezzel még nem elégszenek meg. Elvük az, hogy minden tárgy tanításában meg kell keresni a kapcsolatot a kommunizmussal. Különösen rávetik magukat a történetre, amelyet materialista szellemben dolgoztatnak át. Összeszedik a magyar olvasókönyveket, a történet és alkotmánytan könyveket és nagy részüket megsemmisítik.

Lomtárba kerültek a hazafias, vallásos képek és szobrok. A

szülők iránt való szeretetet és hálát elavult és elvetendő fogalmaknak hirdették. Az iskolai, serdületlen ifjúságnak a szabadszerelem tanát hirdetik és a lányokat azzal nyugtatják meg, hogy a szeretkezésből származó gyermek eltartásáról majd gondoskodik az állam. Egyes tanítónők a saját példájuk fölemlegetésével igyekeznek hatni. Kíméletlen kézzel hozzányúlnak a nemi felvilágosítás kényes kérdéséhez, s korra és nemre való tekintet nélkül rendezik sokszor a legdurvább, szeméremsértő módon a felvilágosító előadásokat, sőt vetített képekben mutatják be a szekszuális élet egyes részleteit. Serdületlen korú leány-anyák átkozzák a kommunista erkölcsöket és egész generációk fogják sínyleni mótelyező tanítósaikat.

Működésük végső eredménye: az iskolák tökéletes lezüllése, aminek viszont következménye, hogy egy egész nemzedék fogyatékos ismeretekkel és laza erkölcsi felfogással kerül ki majd az életbe."

Ennél súlyosabb bírálatot még nem mondtak hivatalosan "állami kultúrpolitikáról." És mindezt csak megerősíti dr. Dolehall Alfréd jogkari dékán tanár megnyitó beszéde, aki azt mondta: "Mint az állami és társadalmi élet minden terén, úgy a kultúrának, művészetnek, tudománynak és közoktatásnak hajlékaiba is a merően tagadásnak és durva erőszaknak erejével hatolt be az az idegen talajból átplántált, a magyar lélektől idegen új "világ-szellem," amely valójában minden nemes emberi és nemzeti hagyomány kigúnyolásában, évezredek kultúra vívmányainak megdöntésében, emberiségi és nemzeti eszmények oltárainak meggyalázásában merítette ki teremtő és alkotó ihletét és hivatottságát. Mintha erre a századok óta sanyargatott országra rászabadították volna a pokol minden gonoszát, hogy a martiromságra teremtett magyarságon demonstráltassék Madách Ádámjának jajkiáltása: "Ím, nagy Isten tekints le és pirulj, mi nyomorult, akit remeknek alkotál, az ember!"

Kunfi népbiztos bolsevista kultúrpolitikája végeredményben nem volt egyéb, mint a magyar néplélek tökéletes megrontása. Az erkölcsrombolás, amit véghez vittek, leírhatatlan. A kommunizmus gazdasági kivihetlenségéről csakhamar meggyőződött az értelmesebb munkásság is, de a tömegben megmaradt a rablásra, a lopásra való vágy, a mértéktelen követelődés, a dologtalanság, az önkényes bíraskodás, az erőszakoskodás, a hatósági tekintélyek csökkenése, az ifjúság szexuális szabadossága és az egész plebs nagyzási hóbortja. A proletárokbá beleprédikálták az osztálygögot és osztálygyűlölséget, amely még sokkal kegyetlenebb és elviselhetlenebb volt, mint a régi u. n. osztályuralom. Állandó offenzívát folytattak a család intézménye ellen, felháborító módon folytatták; a nemi felvilágosítást, amely náluk nem állott egyébből, mint a szemérem kiöléséből és az erkölcstelenség ajánlásából. Durvaság, szertelen önzés és egyéni túlértékelés volt a bolsevista nevelés eredménye az egész vonalon. Nem ez az a kultúra, amely erőssé, nagygyá és boldogokká teheti az embereket és a nemzeteket!

A proletárdiktatúra lefoglalta a maga számára az egész kultúrétet. Bilincsekbe verte a gondolatot. Lábbal tiporta a véleményszabadságot. Csúffá tette a sajtószabadságot. Csak a nekik tetsző tudományos és irodalmi munkát engedték napfényre. Soha még nagyobb szellemi rabság nem volt a világon, mint akkor, amikor a bolsevisták szabadsága virradt Magyarországra. Az újság, a folyóirat, az imakönyv, a regény, a színdarab, a dal, a vers, a plakát, a röpirat, — mind cenzúra alá került. Nem a belső érték, nem a szépség, nem a nívó, nem a művészi volt a megbecsült, hanem a pártszempont. A legselejtesebb elmetermék is százezer példányban megjelenhetett, ha a népbiztosok bitorolt hatalmát szolgálhatta valamiképen. A nagy gondolkodók, a nagy írók, a nagy művészek némaságra voltak kárhozhatóak és sokan közülük kénytelenek voltak ellenségeiktől kenyérgondok miatt elfogadni a megélhetésre legszükségesebbeket. Elvették a legtehetségesebb írók független megélhetésének a lehetőségét.

A proletárdiktatúra nem respektálta az egyetem autonómiáját, önkényesen zaklatta a tanárokat. Megbénította az egyetem működését. A közhatalom nyers erőszakával lehetetlenné tette a tudomány szabadságát, gyökerében támadta meg a tanszabadságot. A kommunistáknak nem tetsző hét professzort egyszerűen elkergette az egyetemről és tizedrangú népgyűlési agitátorokat, párt-demagógokat nevezett ki helyükbe. Az öt egyénre vonatkozólag meg sem kérdezték az egyetemet s voltak közöttük olyanok, akiknek még matúrájuk sem volt. Ez a botrányos oktroj a tudományos erkölcs legfrappánsabb megsértése.

Jellemző a proletárdiktatúra szellemi életére, hogy az egyetemen már március végén eltörölték az összes jogi vizsgálatokat, mert a vizsgálatokon nekik nem tetsző tárgyak is szerepeltek. Ilyeneknek tekintették a magánjogot, a közjogot, a jogtörténetet és a történelmi stúdiumokat. Ezen tudományágak anyagának még emlékét is ki akarták irtani az elmékből. A história tanítását csak saját személyüknél akarták elkezdni a népbiztos urak. A tanárvizsgálatoknál eltörölték a pedagógiai vizsgát.

Az egyetemre is kormánybiztost, majd forradalmi politikai megbízottat küldtek és melléje egy karközi direktóriumot állítottak. Az egyetemi karok autonóm működését is beszüntették és a szenátust feloszlatták. A rektor minden iratot köteles volt ezeknek bemutatni. A népbiztosság a törvény ellenére megszüntette az érettségi vizsgálatokat és ezzel megnyitotta az éretlen és oda nem való elemek előtt az egyetem kapuját. Az egyetemmel kapcsolatos tanárképző intézet is fel lett oszlatva.

A hittudományi kart, Budapesten a katolikus, Debrecenben a protestánsát, március végén megszüntették.

A jog- és államtudományi kart megalázták és szétrobbantották, a jogi vizsgálatokat úgy az egyetemen, mint a jogakadémián, beszüntették és helyébe társadalomtudományi kutató intézetet és egy tisztviselőképző intézetet akartak állítani. A régít tönkretet-

ték, az újat nem voltak képesek megteremteni. Még a joghallgatók tudományos egyesületének bútorait is elkobozták.

Az orvostudományi karon a végtelenségig növelték a tanársegédek létszámát és a betegápolóknak és szolgáknak is beleszólást biztosítottak a klinikák ügykezelésébe.

Az egyetemi ifjúság lelkét egészen felzaklatta a forradalmi agitáció. A sok politikai és szakszervezeti gyűlés mellett szó sem lehetett komoly tanulásról.

A műegyetemet kevésbé bántották, bár oda is tömegesen neveztek ki új tanárokat. Tervbe volt véve egy üzemfelügyelői tanfolyam megszervezése.

A Magyar Tudományos Akadémiát is kommunizálták, működését felfüggesztették, ügyeinek intézését az adminisztratív tisztviselőkre bízta. A könyvtárra és kiadványtárra rátették a kezüket, de széthordani bukásuk miatt már nem tudták.

A munkásságnak a tudomány, a technika és az adminisztráció . szolgálatába állítása céljára munkásegyetemet szerveztek. Nagy anyagi befektetés mellett sem érték el azonban ezen a téren semmiféle komoly eredményt. Nevetséges erőlködésbe fúlt az egész kísérlet.

A népbiztosságnál a tanítók kommunista szakszervezete mindenbe beavatkozott. Az osztályvezetők és az előadók csak vak eszközei lettek a szakszervezeti klikknek. A személyi ügyek intézését teljesen magához ragadta a szakszervezet. A népbiztossághoz besztott tanárok és tanítók között nagy volt az elégtelenség, mert a tervbe vett hetibérrendszerű magasabb fizetést rájuk nem akarták kiterjeszteni. Emiatt sokan kérték az iskolába való visszahelyezésüket. Protekcióval oklevél nélkül is lehetett kapni tanítói és tanári kinevezéseket. A tanítók szabadon vándorolhattak az országban egyik iskolából a másikba. Katholikus vidékekre céltudatosan sok zsidó tanítót neveztek ki. A kommunisták által kinevezett sok iskolavezető a tanítóknak a basája, kényura, — a munkástanácsnak pedig kémje és eszköze volt.

A tanácskormány által kiadott Néptanítók Lapjában írták a tanítók hivatásáról:

"Hivatalos nyilatkozatok hivatásunkká tették azt, hogy a kommunizmus eszméit és intézményeit országszerte propagáljuk. A tanítótság nemzetformáló hivatása éppen abban áll, hogy segítsen a népeletnek új kereteit, a kommunizmus életformáit a néppel megkedveltetni, fantáziájába, a régi hagyományok közé erősen begyökereztetni. Az erőszakos, mechanikus eszközöknek az alkalmazását mentegessük és védelmezzük a nép előtt."

Érdekes, hogy nagyon sok tanító és tanár lépre ment és odaadta eszközül magát a bolsevizmus szolgálatára. Az ellenforradalom győzelme után ez sok tanítói családra katasztrófát hozott.

Jellemző, hogy míg a kommunisták valóságos gyáriüzemszerűleg termelték a világboldogító elveket és eszméket és nyakló nélkül eszközöltek új kinevezéseket — egész uralmuk alatt — egyetlen új elemi népiskolát szerveztek meg. Óvónöket és tanítókat tö-

megesen neveztek ki új helyekre, de azzal már nem törődtek, hogy az újonnan kinevezett kaphat-e majd állomáshelyén tantermet, bútorzatot, tanítási eszközöket. Az új kommunista tanerők a legtöbb helyen csak a fizetést húzták, de tanítani nem tanítottak egyetlen órát sem. A pap-tanárokat kényszerítették az apostaziára, vagy pedig elcsapták őket. A tanító szerzetes nőket kiüldözték az iskolákból.

A tanügyi népbiztosság elkergette 24 vármegye tanfelügyelőjét és politikailag megbízható egyéneket küldött a helyükre, nagyobbára elemi iskolai tanítókat, akik a szakszervezetekben, vagy a politikai mozgalom terén érdemeket szereztek. A munkástanácsok minden oktatási, nevelési kérdésbe beleavatkoztak, a tanítók személyi ügyeiben önkényesen intézkedtek. Úgy, hogy ezt már a tanítók szakszervezete is megsokallotta. A vidéken a direktóriumok basáskodtak a tanügy terén, a népbiztosságoknál pedig a szakszervezet élén álló klikk döntött hetenkint a személyi kérdésekben a hivatalos referensek háta mögött. A tanügyi adminisztráció terén ebből teljes anarchia keletkezett, hogyan is lehetett volna ott rend és fegyelem, ahol ki volt mondva, hogy "minden tanítási, nevelési és művelődési kérdésben az illetékes" hatóság mindenkor csak a szakszervezettel egyetértően dönthet."

A népbiztossághoz fiatal, tapasztalatlan, tehetségtelen, egyéneket rendeltek be szakelőadóknak, akiknek semmi gyakorlati érzékük nem volt. Ezek a végén a járatlanságuk folytán úgy összegabalyítottak mindent a minisztériumban, hogy alig lehetett utánuk a rendet helyreállítani.

A megyékben művelődési osztályokat állítottak föl, amelyeknek nem annyira a tanügyi közigazgatás, mint inkább a kommunizmusnak a tanítóság körében való agitatórius és terrorisztikus terjesztése volt az igazi céljuk.

A régi iskolaigazgatókat elmozdították és új bolsevista iskolavezetőket neveztek ki helyükbe. A tanítókat a bolsevista propagandáért külön fizették és amúgy is lényegesen emelték illetményeiket. A népiskolákban és középiskolákban a tanítók mellé a gyerekekből bizalmi testületet szerveztek, amelyeknek beleszólásuk volt a személyi, fegyelmi, sőt még a tanítási tervbe is. E bizalmi rendszer botrányos jeleneteket szült. Nevetséges okokból áthelyeztek tanítókat. A tanítási órákat megakasztották. Végre maguk a tanítók zúdultak fel e rendszer ellen, amely forradalmasította a tantermeken az iskolásgyermeket, hogy Pogány népbiztos kénytelen volt ezt a bizalmi rendszert megsemmisíteni. A diák- v bizottságok tevékenysége egyike a bolsevizmus legszomorúbb emlékeinek. A szexuális eltévnyedések, a legbrutálisabb szemérmelenséggel üzött nemi felviágosítás, amelyeket botrányos mozgóképekben mutattak be a leányifjúságnak, olyan vihart kavartak fel a jobbérzésű proletárcsaládok körében is, hogy a népbiztosság ezt is kénytelen volt megszüntetni, 12—14 éves ifjak és leányok előtt lelkesen hirdették a szabadszerelmet és szidták a családi élet korhadat intézményeit. Sok ezer ifjú lélek vesztette el tisztaságát e

módszer hatása alatt és sokan lettek nemi betegségek áldozatai a nagy szabadság következtében.

A gyermekek bizalmi rendszerének kiépítését célozta a diák-bizottságok szervezése is, A tanítók szakszervezetének három, az ifjómunkásoknak négy és az iskola három felső osztályának öt választott tagja alkotta a diáktanácsot, melynek hatásköre a kommunista szellemben való továbbképzést, a fegyelmi ügyek intézését s a felső osztályú tanulók jóléti intézményét ölelte fel. A főcél azonban a kommunista propaganda volt az ifjúság között. Az osztályokban külön osztálybíróságokat állítottak fel, amelyek ellen nem a tantestületekhez, hanem a közművelődési és a munkástanácsokhoz felelbezhettek a felek. E bizottság engedélyezte a tandíj-mentességet, szerezte be a könyvtárat. A gyakorlatban ez igen szomorú eredményekkel járt, mert az ifjúság legelejesebb elemei kerültek felül és azok szabtak irányt egész intézetek szellemének.

Hogy a proletárdiktatúra alatt a kultúrpolitika milyen nemzetellenes irányú volt, annak egy bizonyítéka Neumann Hildának, a népbizottság óvodai ügyosztályának akkori vezetője, aki az óvónők részére a következő utasítást adta: "Csak forradalmi verseket szabad tanítani és csak a marseillaisét és az internacionálét szabad és kell a kisdedekkel énekelteni." Gondolatnak is bizarr! A kisdedek között a forradalmi osztályharc csatadalai!...

A bolsevisták mindent elkövettek, hogy az iskolát pártjuk szolgálatába állítsák. Ezzel azonban nem elégedtek meg. A gyermekek egész lelkivilágát le akarták foglalni a maguk számára. Országosan szervezték a gyermekszórakoztatást, értsd alatta kommunista propagandát a kisdedek között. Pénzt és fáradságot e téren nem sajnáltak. A gyermekek köteleztettek a kommunista mesedélutánok látogatására. Gyermekmese és proletárdiktatúra!... Szegény ártatlan gyermekeknek mi mindent kellett megérniök. Ott oltották a prolifiúk és proliányok szívébe a burzsujgyűlöletet és szegény burzsuj gyermekeknek ott kellett végighallgatniuk, hogy az apjuk, anyjuk milyen vérszopó, gaz kapitalista volt. A mesevilág poézise helyett az osztályharc ciángázával mérgezték az ifjú lelkeket. A sok anyagi kár mellett ez volt talán a legnagyobb erkölcsi csapás népünkre.

Nagy szerepet játszott a proletárdiktatúra idejében a Kommunista Ifjómunkások Szövetsége. A lobbanékony, tapasztalatlan, elhanyagolt gyári ifjúság teljesen behódolt a bolsevizmusnak és egy társaságot alakított a középiskolai és egyetemi ifjúsággal. Míg a munkások között alig volt zsidó, a tanulóifjúság között nagyon kevés keresztény akadt. Kiterjedt hálózatuknak 150 helyi csoportja volt. Az ifjakban hallatlan ambíció dolgozott. Minden legényke egy-egy Messiásnak hitte magát. Látták a 20—22 éves diktátorokat, tehát nekik is a fejükbe ment a gőz, ők még radikálisabbak akartak lenni Kun Bélánál is. Az ő ideáljuk Szamuely volt. Az "Ifjú Proletár" című lappal tüzelték őket hetenkint 40.000 példányban állandóan, de dolgozott köztük az orosz rubel is. Vakmerő terroristák kerültek ki soraikból. A legvadabb anarkista

szellemben oktatták őket. Az orosz nihilista diákokat megszegényítő szellem uralkodott közöttük. Fejletlen, éretlen fiúk és leányok együtt éltek és összejöveteleiken éltették a szabadszerelmet. Kázmér József és Lékai János, Tisza egyik orgyilkosa volt a vezérük, de nagy szerepet játszottak Bogdán Irén és Rothbart Irma is. A népbiztosságnál ennek az ügyosztálynak ügyeit 160 egyén intézte.

Nagy gondot fordítottak a bolsevisták a diákotthonokra. 50 egyházi, egyesületi és magán épületet vettek, köztulajdonba és összerabolt bútorokkal felszerelték "ifjúmunkás jóléti intézményeknek." Ezt is csak azért, hogy ezekben a "bolsi-klubokban" jobban hozzáférjenek az ifjúság lelkéhez. Az otthonok élére ügyes agitátorokat állítottak.

A napilapok, a szaksajtó, könyvkiadó-vállalatok, a nyomdák, könyvkereskedések elkommunizálása céljából a proletárdiktatúra életre hívta a sajtódirektóriumot, amely a sajtótermékek pénzügyi és adminisztrációs ügyvitelét magához ragadta. A kimondott cél a megjelenő sajtótermékek szellemi és anyagi irányítása volt. A szellemi termelést központilag akarták ellátni. A technikai előállításra és a terjesztésre nézve pedig monopóliumot teremtettek. A sajtótermékek felülbírlása, forgalomba bocsátása a kommunisták kezébe került és ezzel még a lehetősége is megszűnt annak, hogy az ő hivatali ténykedéseiket, vagy a rendszerüket bíráló cikk, könyv, vagy lap napvilágot lásson. Szépirodalmi és tudományos művek nem jelenhettek meg a nagy papírhiány miatt, ami könyvanyag kikerült a sajtó alól a proletárdiktatúra alatt, az mind a kommunista propaganda szolgálatában állott.

A Szellemi Termékek Országos Tanácsa különben nem volt egyéb, mint egy hagy kiadóhivatal, amely szerkesztősséggel, nyomdával, könyvkötészettel, raktárral és expedícióval rendelkezik. A Szellemi Termékek Tanácsa összesen 15,000 embert fizetett (hírlapírók, írók, nyomdászok, könyvkereskedők és segédszemélyzet). Körülbelül 80 millió korona kiadása volt.

Szocializáltak 11 könyvkiadó vállalatot, 23 könyvkereskedést, 8 zeneműkiadót, 50 könyvnyomdát, 12 litográfiát, 7 könyvkötészetet, 1 kártyagyárat és egy papírneműgyárat. Azoknak az üzemeknek, amelyeket nem szocializáltak, záros határidő alatt fel kellett volna számolniuk.

Míthogy így a szellemi termelést az állam vette a kezébe, minden mii a Szellemi Termékek Országos Tanácsához volt bemutatandó. A művek iktatására, megőrzésére Lektorai Irodát létesítettek. A bírálatot a közoktatásügyi népbiztos által kinevezett 24 tagú írói választmány végezte, akik tehát az állam hivatalos lektorai voltak. Az elkészült bírálat felett, illetve a megvétel felett az írói direktórium döntött, amely 12 tagból állott. Szakmunkák a különböző népbiztosságok illetékes szakosztályaihoz lettek áttalva véleményezés végett. Egy külön bizottság határozott a művek kiadásának időrendje felett. A propaganda- és pártkiadványok minden mást megelőztek.

A beszüntetett lapokat külön-külön likvidáltatták. A személy-

zet fizetését egyelőre a lapvállalat terhére írták. Az összegre nézve az újságírók kollektív szerződése volt irányadó. A kommün bukása előtt azonban már el volt határozva, hogy beszüntetik az újságírók fizetését és hogy kiküldik őket a vidékre fizikai munkára.

Az összes szocializált vállalatok egész vagyona, felszerelése, készpénze, bankbetétje, folyószámlája felett a Szellemi Termékek Országos Tanácsa rendelkezett. A központi iroda könyvelősége pedáns munkát végzett.

Összesen 334 fajta propaganda-iratot adtak ki, összesen 23,710.000 példányban, 133 nap alatt ez egy horribilis nagy mennyi ség!

A proletárdiktatúrának tudományos termeléséről komolyán egyáltalában nem is lehet beszélni. Amit náluk benyújtottak, az is előző időkből származott.

Mikor a románok bevonultak Budapestre, követelték, hogy az összes kommunista jellegű nyomtatványok papírzúzóban pusztítassanak el. Miután ily üzem nem volt és a román térparancsnokság sürgősen követelte a parancs végrehajtását, nagy mennyiségű bolsevista irat lett elégetve. Körülbelül 2000 mázsa lázító irat lett így a tűz martaléka.

A nyomdai és sokszorosító üzemek szocializálása teljesen csődöt mondott. A nagyszámú és nagyfizetésű munkások munka nélkül maradtak. A bevétel folyton csökkent, a kiadás egyre emelkedett. Ha nem hamisították volna a bolsevisták a pénzt, képtelenek lettek volna a munkabéreket is fizetni.

Technikailag, és szakszerűleg nagyszabású volt ez az, intézmény, de mert kényszeralakulás volt és szektárius érdeket szolgált, nem felelt meg hivatásának. A szellemi élet nem tűr meg ilyen rabbilincseket.

A Szellemi Termékek Tanácsa főképpen a terjesztés terén ért el nagy sikereket. Nagy reklámmal és nagy szervezettel, körülbelül 800 szakemberrel dolgoztak: A kommunista utcai rikkancsok 40 korona napibéért dolgoztak és ezen felül a plus bevételük volt az akkordbérük. A kávéházakban, mozikban, szakszervezetekben, vendéglőkben, népgyűléseken mindenütt mozgó könyvesboltokat állítottak fel. Ugyanilyen árusító-helyek voltak a kaszárnyákban, a kórházakban is. A házfelügyelők rendeletileg köteleztettek arra, hogy kilincseljenek minden lakónál a propaganda-iratokkal. Minden megyében külön elosztóhelyet állítottak fel. A vidéki terjesztők magas jutalékot kaptak. A falusi könyvárusok csak úgy kaptak alkalmazást, ha elvállalták az ingyen propaganda-iratok terjesztését és a plakátok ragasztását. Minden csapattestnél külön könyvterjesztők voltak, akik 25% jutalékban részesültek az eladott művek után. A lapterjesztők a, vörös hadseregben napi 80 korona pótlékot kaptak a zsoldon és élelmen felül.

A tanácsállam az írókat állandó fixfizetésben akarta részesíteni, illetve megírandó műveikre munkabér-előleget folyósított számukra. A bolsevisták ígérték a tömegek kultúrájának nagyarányú emelését, az írók munkakészségének a fokozását és az iro-

dalom nívójának az emelését. Az eredmény a tömegek lelki eldurvulása, a mob nagyzási hóbortja, a csőcselék ízlésével való megalkuvás, a futurista örületek államköltségen való terjesztése, a geniális írók elnémítása, a stréberek, kontárok és kompilátorok köz-költségen való kitartása, a könyvkiadók által kiselejtezt művek protekciós úton köz-költségen való megvásárlása és a valódi literatura elsorvadása.

A közoktatásügyi népbiztos jelentkezésre szólította fel azokat, akik önmagukat íróknak tartják és akiknek a tanácsállam szellemében való működésére reflektálhat. Lukács György, a degenerált milliomos fiúból lett ultrabolsevista irodalmár állította össze az írói Katasztert. Mintegy 500 író töltötte ki a törzslapot. Az egész ország kacagott, mikor a névsor megjelent a "Fáklya" című lapban. Olyanok is szerepeltek a listán, akik egy sort sem írtak még és az igazi országos híró írók neve pedig hiányzott. Ezt az "500 író" kellett volna eltartani a kis Szovjet-Magyarországnak.

A kenyerektől megfosztott írók előlegekért, pénzért, segélyekért, állandó jellegű állásokért ostromolták a népbiztosságot. 18—20 éves titánok egész raja ostromolta a hivatalt. Egész ármádiája keletkezett az alkalmi íróknak. Nincs azonban egyetlen irodalmi becsű mii, amely azokból a forró napokból származott. Csak egy csomó rossz fordítás maradt hátra. A bolsevizmus légköre olyan fojtó volt, hogy abban az irodalom virágai nem nyílhattak és nem fejlődhetek. A költők és írók, a valódiak szomorúan szemléltek, hogy mivé lett az emberiség és csak suttogva panaszkodtak arról egymásnak, hogy a modern civilizáció felett úrrá lett a keleti barbarizmus, hogy a kultúrát hordozó intellektuelleket mint teszi tönkre a csőcselék-uralom despotikus kegyetlensége. Az Írók Szakszervezete egyetlen ülést tartott. A megválasztott tisztikar névsora még azokat is szétrebbentette, akik először jelentkeztek.

Az írók anyagi ügyeit az írói Direktórium intézte. 600 korona munkanélküli segílyt adtak azoknak az íróknak, akik nagyon nyomorogtak már, mert a tanácsrendszer az írókat minden kereseti forrástól megfosztotta. Az írók rendszeres állami ellátására még csak előkészületben volt a rendelet. A kiszivárgott hírek szerint az elismert írók havi, vagy évi fizetést kaptak volna. Az első csoportnak ígérték, hogy ők írhatnak, ami nekik jól esik. A második csoport már korlátozva lett volna. A harmadik kategória pedig csak megrendelésre írhatott volna s még a témát sem választhatta volna szabadon. Nem karrikatúra ez a falanszter-szisztéma a szellem világában, mikor a szovjet diktandójára kell gondolkozni és írni mindenkinek?... És ezt nevezték haladásnak!

A közoktatásügyi népbiztosságon Szabados Sándor vezette a kommunizmus állami propagandáját, aki egyike volt a legfanatikusabb és legerősebb képzettségű bolsevistáknak, ő szerkesztette a propaganda röpiratokat. A likvidálás alkalmával 228 ilyen iratot találtak nála kéziratban. Ő rendezte "a vörös Május"-t is. Az állami vagyomból 21 milliót költöttek el bolsevista propagandára négy és fél hónap alatt Magyarországon. Ebbe nincsenek beleszá-

mítva a külföldre küldött körülbelül félmilliárdra rugó összegek. Egyedül ennél az osztálynál 364 alkalmazott dolgozott a proletárdiktatúra idején. Jellemző az arányokra, hogy az egész fogalmazói status a kultuszminisztériumban 1914-ben alig érte el a százat.

A kommunista tudományos és népszerű propagandát Bokányi Dezső, Pogány József és Varjas Sándor vezették, a parasztpropagandát Fényes Samu dr. és Hamburger Jenő dr. irányították. A bolsevista agitátorok mielőtt vidékre utaztak, a közoktatásügyi nép biztosságnál lettek felszerelve röpiratokkal. Sőt tartottak fenn a számukra egy külön pártiskolát is. A tanfolyam hallgatóinak havi 1200 korona fizetésük, internátusuk és mensájuk is volt. Külön kurzusok voltak nők, diákok, a vörös őrség, a vörös hadsereg, az egyetemi hallgatók és a kilépett papok számára. A pártiskolába munkások, galileista diákok, tanítók jártak, de megkezdték már 200 parasztnak a kiképzését is. A faluhoz csizmás emberek utján akartak hozzáférközni, mert a szovjet ülésein a városi agitátorokkal igen rossz tapasztalatokat szereztek.

Nagy propagandát fejtettek ki a hadseregben is, sőt a fronton túl is. A megszállott, területekre is igen sok agitátort küldtek a bolsevizmus átplántálására. Fényképekkel is nagy agitációt fejtettek ki. Szamuely repülőgépen vitt Moszkvába és Kiewbe filmeket és hozott onnan új anyagot.

A közoktatásügyi népbiztosság létesített egy könyvgyűjtő telepet és szocializálta a könyvtárakat. A könyvvel való ellátást állami feladatnak mondták ki. Minden tudományos és közművelődési könyvtárt köztulajdonba vettek. Csak kézi könyvtárakat engedtek magánosoknál. Könyvtárügyi Tanácsot szerveztek és mellé egy Bibliográfiai Intézetet. A vidéken a könyvtárügyet a munkás- és katonatanácsra bízták. A kulturális célokat szolgáló helyeket, egyleteket és könyvtárakat lefoglalták, az összes kultúregyletek működését betiltották. Elrendelték az őrizet nélkül maradt családi könyvtárak lefoglalását is. Eladásra kerülő könyvtárakra nézve kimondták a kényszer felajánlást. A megszüntetett intézmények, egyletek könyveit összehordtak egy csomóba és sok százezer könyvet elégettek. A boltokban könyvet csak a politikai megbízott engedélye alapján volt szabad vásárolni. A tíz példányon felüli könyveket zár alá vették és azokból csak külön engedéllyel volt szabad vásárolni.

A közigazgatási érdekképviseltek szakkönyvtárait egyesíteni akarták. Beszállítottak 48 magánkönyvtárt is szekrényekkel együtt.

A telepen a likvidáláskor 549.400 könyvet találtunk. Ez az üzem 530.000 koronába került az államnak. Egyes tisztviselők szabotázsának és tétlenségének köszönhető, hogy sem egyeseket, sem magánosokat nagyobb károk nem értek. Csak szállítás közben dézsmáltak meg sok könyvtárt. Sok visszaélésre adott okot, hogy a könyveket csak darabszámra vették át. Hires régi könyveket kicseréltek.

Egyik érdekes jelensége volt azoknak a forradalmi napoknak,

hogy valóságos könyvvásárlási düh mutatkozott a publikumnál. A raktárak egyre fogytak. Új könyvek nem készültek. Mindenki sietett még megvásárolni azt, amit kaphatott. Lehet azonban, hogy ebben nagy szerepe volt annak a gondnak is, hogy a közönség mindenképpen túl akart adni a hamis szovjetpénzen.

A Magyar Nemzeti Múzeum-ot a tanácskormány alatt kivették magyar és nemzeti jellegéből és több önálló gyűjteményre igyekeztek felosztani. Szerencsére ehhez már nem volt elegendő idejük. Meg akarták bolygatni, rabolni a könyvtárt, az oklevéltárt, de ez sem sikerült nekik.

A Tudományos Akadémiában felfüggesztették az elnököt és a főtitkárt és megtiltották, hogy a Magy. Tudom. Akadémia ülést tartson. Az épületben a vörös őrség részére rendeztek be laktanyát. A többi irodalmi és tudományos társaságok sem működhetek a tanácskormány alatt és folyóirataik sem jelenhettek meg.

Elrekvirálták rendeletileg a magántulajdonosok kezén lévő műgyűjteményeket. Az anyagot egy szolga vette át. A tisztviselőket mellőzték. Bécsből egy egyetemi hallgatót hívtak a gyűjtemények rendezésére. Az egyik politikai megbízott ellopta "Rembrandt ifjúkori arcképét", amely eredetileg gróf Andrássy Gyula tulajdona volt és két és fél milliót ért. Mikor leleplezték, az esőköpeny alatt visszahozta másnap reggel. Közben azonban Korvin-Klein Ottó megfenyegette a szovjetházban a nyomozókat:

— Kedvem volna magukat főbelövetni, hogy mernek egy népbiztos után kutatni!

Az iparművészeti termelés anyaghiány és az ismeretes munkásviszonyok miatt teljesen szünetelt. Az iparművészek kisebbik része vitatkozott, a többsége éhezett.

Szocializálták a színházakat és a mulatókat is. Megjelentek a nagy plakátok: "A színház is a proletároké!" Minden más felett fő volt itt is a propaganda. A színházak szocializálása nagy anyagi deficittel zárult, mert előbb a jegyek felét, majd négyötödét kellett a szakszervezetekben kiosztani. Egészen tehetségtelen egyéneket szerződtettek. Nemcsak anyagi csőd következett be, hanem művészi csőd is. Igen helyesen állapította meg Herczeg Ferenc: "A szovjet-színház szegény drámai műsort adott és siralmas, vértelen előadásokat produkált, az énekes színházak pedig nem tettek egyebet, mint tovább forgatták az ősi kintornát". A magyar történelmi és klasszikus darabokat leszorították a műsorról. Nagy mohósággal láttak neki a külföldi dekadens írók műveit fordítani. Valami 134 mű lefordítására adtak megbízást.

A zenekarnak minden előadás előtt el kellett játszani a kommunisták himnuszát. A népbiztosok a díszelőadásokon toborzóbeszédet tartottak

A színházak kellékeit össze akarták hordani egy raktárba, de az igazgatóság és a régi személyzet szabotáltak. Minden szerződésnélküli színészt alkalmaztak. Szerveztek egy u. n. kollektív szintársulatot és egy kollektív artista-szakszervezetet,

A bolsevisták kezükbe vették a színésznevelés ügyét. Így negy-

ven tanárt akartak alkalmazni. A színésznövendékek 150 koronával több fizetést kaptak havonként, mint az egyetemi hallgatók.

Csináltak egy zenei direktóriumot és egy 32 tagú zenei tanácsot. Az összes magánzeneiskolákat megszüntették.

Ezeket az ügyeket Reinitz Béla intézte, akinek Kun Béláné volt a titkárnője. Az irodában 177, nagyobbára protekciós egyén dolgozott és a rendtelenség óriási volt. Elköltöttek itt is 17.000.000 koronát. A burzsujoktól elrekvirálták a zongorákat.

Összegezve mindezeket meg kell állapítanunk, hogy a proletárdiktatúra fanatikussai és kalandorai a kulturális téren nem voltak képesek megvalósítani nagyhangú ígéreteiket, ellenben erkölcsileg és anyagilag kimondhatatlan károkat okoztak utópisztikus kísérleteik erőszakolásával. A nemes, a szép, a jó, az igaz ideáikhoz nem tudták közelebb hozni a tömegeket. Nem emelték fel a népet, hanem a kulturális téren magasabbra emelkedetteket akarták lerántani a sárba. A lobogó kulturfrazisok ködébe burkolták erkölcsi nihilizmusukat és a világjavítás helyett a rombolásnak démoni indulatát eresztették szabadjára. Újat nem produkáltak sem a természettudományos gondolkodás, sem a technikai haladás, sem az életmód színvonalának emelése terén. A jobb világvárosból keserves katzenjammer lett a proletároknál. A bolsevisták kulturprogramja nem hozott több napsugárt a szívekbe és több örömet a lelkekbe, mert csak a külvilággal törődött és nem tudott a lelkek számára új élettartalmat adni. A lelki üresség, a cinizmus, a Crivolítás, a rideg materializmus lett úrrá a munkásság lelkén a diktatúra idején. Nagyon találóan mondja erre vonatkozólag ür. Prohászka Ottokár: "A fiatalos eszmeáramlatok tele vannak féligazságokkal s ugyanakkor a tiszteletlenség s a vakmerőség temperamentumával." A kommunista rémuralom kultúrpolitikája nem tudta nemesebb életre segíteni az emberiséget és nem volt képes a lelki kultúra intenzívebb művelésére sem. Megingatták a régi társadalom alapjait, de az új társadalmat nem tudták kialakítani. A politikai, társadalmi és gazdasági szervezetek századokat igénylő művek. Az emberi kultúra egymásután következő emberöltők kollektív szellemi munkájának az eredménye. Aki e téren a múlt és a jövő között el akarja vágni a szerves kapcsolatot, az nem ismeri az emberi természetet és elmetszi az igazi művelődés életereit. Aki a keresztény világnézet és a modern civilizáció helyébe a nihil szellemét akarja beplántálni a tömeg lelkébe és aki az emberiség minden küzdelmének végcéljául csak a "moslékos vályú körül való tülekedést" tekinti — az az emberiség egén kioltja a legfényesebb csillagokat és milliók és milliók életboldogságának tömegsírját ássa meg. A magyarországi proletárdiktatúra örök időkre elriasztó példaképpen fog szerepelni minden kultúrnép előtt, amely nagyrabecsüli a szellem szabadságát, a tudomány szépségét, a jog igazságát, az egyéniség értékét, az erkölcs tisztaságát és ifjúságának romlatlan lelkivilágát. Ahol a kommunizmus felüti a fejét, ott, halálos veszedelemben jut a kultúra. Ahol a bolsevizmus diktatúrája garázdálkodik, ott kultúrpolitikáról tulajdonképpen beszélni sem lehet.